

Zadání:

Práce ve dvojicích

Žák A: Zpracuj informace k volebnímu systému do Poslanecké sněmovny a napiš odpovídající kritéria do tabulky.

Žák B: Zpracuj informace k volebnímu systému do Senátu a napiš odpovídající kritéria do tabulky

Žáci A a B: Informujte svého partnera o volbách do Poslanecké sněmovny / Senátu.

Doplňte tabulku tak, aby na konci vašeho rozhovoru byla celá tabulka správně vyplněna.

Do Poslanecké sněmovny se volí dle zásady poměrného zastoupení, což přímo vyplývá z čl. 18. Ústavy ČR. Volič si vybírá jeden ze škály hlasovacích lístků. Každý hlasovací lístek reprezentuje jednu kandidující politickou stranu či hnutí. Vybraný hlasovací lístek volič vloží do obálky a vhodí do hlasovací urny.

Země je pro účely těchto voleb rozdělena do 14 volebních obvodů, které odpovídají krajům. Vzhledem k tomu, že jde o kraje s velmi odlišným počtem obyvatel, je také počet mandátů připadajících na jednotlivé volební obvody velmi odlišný (např. v roce 2017 se počet pohyboval mezi pěti mandáty v Karlovarském kraji a dvaceti šesti mandáty ve Středočeském kraji). Konkrétní počet mandátů, které připadnou na jednotlivé kraje, se řídí počtem zúčastněných voličů.

Přepočítání hlasů na mandáty probíhá přímo v krajích za použití tzv. d'Hondtova volebního dělitele.

Právo zúčastnit se přidělování mandátů získávají pouze ty politické strany a hnutí, pro které celostátně hlasovalo minimálně 5 % voličů. Této procentní hranici se říká volební klauzule nebo také volební práh. Kandidovat může i koalice složená z více politických stran. Koalice dvou stran musí celostátně získat aspoň 10 %, koalice tří stran 15 % a koalice čtyř a více stran 20 % odevzdaných hlasů. Hlasy odevzdané stranám a hnutím, které nepřekročí volební práh, propadají a v Poslanecké sněmovně nejsou reprezentovány (např. ve volbách 2017 činil podíl takových propadlých hlasů celkem 6,3 %).

Každý volič disponuje čtyřmi tzv. preferenčními hlasy. To znamená, že na vybraném hlasovacím lístku může zakroužkovat až čtyři kandidáty, které preferuje před ostatními. Po přidělení mandátů stranám na úrovni volebních krajů dochází k přidělení mandátů konkrétnímu kandidátovi. Mandáty se přidělují dle pořadí na kandidátní listině. Výjimkou jsou situace, kdy jeden či více kandidátů získá 5 % preferenčních hlasů. V takovém případě je první mandát přidělen kandidátovi, který získal nejvíce preferenčních hlasů, a každý další pak kandidátovi, který jej následoval. ►

► Efekt volebního systému do Poslanecké sněmovny je poněkud rozporupný. Celkové rozdělení mandátů vcelku odpovídá poměru odevzdaných hlasů. A to docela významně přispívá pozvolnému nárůstu počtu stran zastoupených v Poslanecké sněmovně (v letech 1998–2010 bylo zastoupeno pouze pět, v roce 2013 šest a v roce 2017 již devět stran či hnutí). Výjimku z poměrného rozdělení mandátů tvoří dvě nejsilnější politické strany nebo hnutí, které jsou obvykle výrazně nadreprezentované. Jinými slovy, získají více mandátů, než odpovídá jejich podílu hlasů. Naopak, velmi malé politické strany (tedy strany kolem 5–6 %) mají obvykle mnohem menší podíl mandátů, než je podíl jimi získaných hlasů. Jisté rozdíly pak také mohou nastat v reprezentaci stran, které mají podobně velkou či malou podporu po celém území ČR, a stran, které mají naopak velmi koncentrovanou podporu v některých krajích. (Typickým příkladem takové situace byly výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006, kdy KDU-ČSL a Strana zelených získaly 7,22 % a 6,29 % hlasů. Dětilo je tedy necelé jedno procento hlasů. Přitom ovšem KDU-ČSL s velmi koncentrovanou podporou získala 13 poslaneckých křesel, zatímco SZ s podporou naopak velmi rozptýlenou pouze 7 mandátů.) Volební výsledky tak mohou mnoha voličům i stranám přinést značný pocit nespravedlivosti. Kritiku sklízí i zvyšující se volební práh pro koalice politických stran, který zamezuje jejich předvolební spolupráci.

Poslaneckou sněmovnu lze za jistých okolností (dle čl. 35 Ústavy ČR) rozpustit před uplynutím jejího volebního období. V takovém případě se konají tzv. předčasné volby. Naposledy taková situace nastala v roce 2013.

Pokud z jakýchkoli důvodů zanikne mandát některého z poslanců, nastoupí na jeho místo náhradník, který kandidoval na téže kandidátní listině. Jestliže žádný náhradník není, křeslo zůstane do konce volebního období prázdné.